מאור עינים — נשא

וידבר ה' אל משה לאמר נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבותם למשפחותם וגו'. וצריך להבין מהו לאמר, בשלמא במצות שייך לאמר שהפירוש הוא לאמר לישראל, אבל כאן היה למשה לבדו, ועוד שהתורה היא נצחיית ושייכת בכל זמן, דאם לא כן היה ח"ו רק סיפורי מעשים שהיו בזמן קדום, ואם כן למה נקראת תורה מלשון הוראת דרך שהיא מורה ומלמדת אותנו דרך ה', ומה הוראת דרך יש כאן. והנה כתיב ולדבקה בו ודרשו רז"ל איך אפשר לדבקה בהשם יתברך, והלא אש אוכלה הוא, וכתיב בזוה"ק אשא אכלא כל אשין דעלמא, ואם כן איך אפשר לבשר ודם לדבק באלהי כזה, אלא הדבק במדותיו מה הוא רחום אך אתה רחום וכו'. וצריך להבין מה תירץ לו על קושייתו, הן אמת שבמדותיו יכולים לדבק אבל בפסוק נאמר ולדבקה בו. אך האמת הוא שהשם יתברך נתן לנו התורה כדי שיוכל האדם לדבק בהשם יתברך, כי איך היה אפשר להאדם שהוא בעל גבול ותכלית, לדבק בהשם יתברך שהוא בלתי בעל תכלית שאין לו תחלה ולא תכלה, ולכן לנו השם יתברך התורה וצמצם כביכול עצמו בתורתינו הקדושה, כדי שבדבקנו בהתורה הרי הוא דבוק בהשם יתברך השוכן בתוך התורה. וזהו מאמר רז"ל הדבק במדותיו, פי' בהתורה שהתורה נדרשת בשלש עשרה מדות דהיינו מקל וחומר ומג"ש וכו', והן הן עצמם הי"ג מדות רחום וחנון גו', וכשידבק בהתורה הרי הוא דבוק בהשם יתברך השוכן בתוך התורה. והנה לפ"ז היה נקל מאוד לאדם לדבק בהשם יתברך, דהיינו בדבקו באותיות התורה ותפלה שהם היכלות להבורא ב"ה השוכן בתוכם, אך יש מחשבות זרות שבאים ומבלבלים אותו בעת עסקו בתורה ותפלה, והנה מה עושים לזה צריך לשאול בעצת התורה, שהתורה נותנת לנו עצה בזה, דהנה צריך להבין מהו ענין המחשבות זרות, הלא הם אותיות שנפלו, שכל שום מחשבה א"א להיות בלא אותיות, והמחשבות זרות הם גם כן אותיות רק שנפלו מחמת מעשיו גופיה, ולכן כשבא לדבק בהשם יתברך הם באין גם כן שיעלה אותן, אבל אין המחשבות זרות באה ח"ו לבלבל אותו, וצריך להעלות אותם לשרשם. וזהו שמלמדת אותנו התורה הקדושה בדברים הנעימים נשא את ראש, ר"ל שתנשא ותגביה א"ת הם הכ"ב אותיות שמא' ועד ת"ו, תגביה אותם אל הראש וראשון שהוא הבורא יתברך, שכל תיבות התורה והתפלה הכל המה צירופי אותיות, כשמצטרפין אותיות ו' י' ד' ב' ר' נעשה תיבת וידבר, וכן כל התיבות הכל המה צירופי אותיות, וצריך להעלות האותיות לשרשם, ואם תעשה כן, אז בני גרשון, הם האותיות שנפלו ונתגרשו, גם הם יעלו לבית אבותם, הם אברהם שהוא מדת החסד והאהבה, ופחד יצחק שהוא מדת יראה, וישראל אשר בך אתפאר היא מדת התפארת, דהיינו כשלומד ומתפלל ביראה ואהבה ולפאר ליוצרו על שם כבוד מלכותו, אז מתעלים האותיות של למעלה אל האבות כנ"ל למשפחותם לדביקותם כמו (שמואל א ב', ל"ו) ספחיני נא וגו'. אך איך עושים כל הנ"ל פירש לנו שלמה הע"ה (קהלת ט', י') כל אשר תמצא ידך לעשות, ר"ל כל דבר שתרצה לעשות רצון השם יתברך, בכחך עשה, צריך לעשות בכח דהיינו כשמשים כל כחו וחיותו בתוך האותיות התורה ותפלה בזה מעלה אותם לשרשם אל הבורא יתברך שמו:

או יאמר, ותחלה נבאר פסוק (שמות ט"ו, כ"ו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, ופירשו רז"ל ואם אשים אני ה' רופאך, והקשו המפרשים הלא העיקר חסר מן הספר שאינו כתוב ואם אשים. וגם פסוק יסור יסרני וגו', כי הנה השם יתברך שולח יסורים להצדיק מפני שהוא תקוע עדיין איזה דבר מה בהשבירה, לכן שולח לו יסורים כדי להוציאו מהשבירה, וזהו יסור יסרני יה, ש"ה הוא עולם האהבה, ור"ל שהשם יתברך שלח לו יסורים מעולם האהבה, ומפני מה, ולמות לא נתנני, ר"ל כדי להוציאני מהשבירה שהיא בחי' מות, כי מאן דנחית מדרגיה קרי ביה וימת. כי הנה אף שהוא צדיק אפשר להיותו עדיין מעט בהשבירה, שהרי אמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת, ר"ל שלא היה אפילו מעט בהשבירה, ולכן נקרא איש תם, דהיינו שהוא שלם שאינו בהשבירה כלל, כי דבר שהוא שבור אינו שלם, והנה על יעקב אמרו רז"ל זה, מה שאין כן אברהם ויצחק היו מעט בהשבירה וכן שאר כל הצדיקים שאל נאמר עליהם שלא מתו. וזהו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך, ר"ל אף אם אשים הוי לא אשים כי אני ה' רופאך בהיסורים האלו, שעל ידי זה אני מוציא אותך מהשבירה. והנה הצדיק יש לו יכולת גדול, כידוע ממאמרם ז"ל על פסוק (שמואל ב כ"ג, ג') צדיק מושל יראת אלהים, ומי מושל בי צדיק שהקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטל. ואיך הוא מבטל גזירת השם יתברך, הענין הוא כך, כי כל הרעות והיסורים הם דינים ודינים אינם נתקנין ונמתקים אלא בשורשן, ואיתא בזוה"ק בינה מסטרהא דינין נפקין, והצדיק מעלה כל הדינים אל הבינה ושם נתקנין בשרשם. ולפי"ז צריך להבין למה אינו יכול הצדיק

לעשות לעצמו כך, דהיינו כשיש לו יסורים, להעלות הדינים אל הבינה כנ"ל, הגם שאמרו רז"ל אין חבוש מתיר את עצמו מבית האסורים, מכל מקום צריך להבין למה הוא כך. אך הטעם הוא כי אינו יכול לעשות זה רק בדעת, ואיך יעשה כשנוטלים ממנו הדעת והמוחין שלו, לכן אינו יכול לעזור לעצמו כלום, ומטעם זה הוא מצוה גדולה שאחרים יתפללו בעדו ויעלו הדינין כנ"ל, ועוד יתבאר לקמן:

ולהבין איך נתקנים הדינין בשרשם, גם מהו הלשון מסטרהא דינים נפקין. כי הנה יש חמישים שערי בינה, והמ"ט שערים הם נקראים סטרהא ושם הוא מקום מוצא הדינים, וזהו (משלי כ"ה, כ"ו) צדיק מט לפני רשע, מ"ט הם המ"ט שערים כנ"ל ששם הוא אחיזת הדינים, אבל בשער הנ' שהוא נקרא אי"ן, שם הוא רחמים גמורים ואין שם דין כלל, ולכן כשמעלים הדינים אל שער האי"ן נתקנים, כמאמר הבעש"ט נבג"מ כי בדבר שאין לו שטח אינו שייך שבירה. וזה שאמרו רז"ל ר' יוחנן חלש על לגביה ר' חנינא כו' אמר ליה הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה. ולהבין מה ענין הב לי ידך דוקא, אך דאמרו רז"ל ע"פ (שמות י"ג, ט"ז) והיה לאות על ידכה, דרשו רז"ל יד כהה שהיא השמאל, וידוע שהחסדים נקראים ימין וגבורות נקראים שמאל. וזהו שאמר ליה הב לי ידך, דהיינו הגבורות כנ"ל, ואני אעלה אותם שאני הוא בדעת השלם והדעת כלול מחסד וגבורה כנודע, ולכן בהדעת יכול אני להמתיק בהחסדים את הגבורות, אבל אתה בעצמך לא תוכל לעשות כן, כי נוטל ממך הדעת ואתה תקוע בדינים וגבורות ר"ל:

וזהו שאמרו רז"ל במשנה דאבות הלל אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי. ר"ל אם אין אני יכול לעזור לעצמי כנ"ל, מי לי, ר"ל כי הצדיק נקרא מי, דקיימא דשאלא, שהצדיק הוא פלאי ואין העולם יכולים להבין מעשי הצדיק, ולכן יש התנגדות על כל הצדיקים, וזהו מי לי, ר"ל הצדיק צריך להתפלל בשבילי, כי הוא יש לו הדעת כנ"ל, ועוד יתבאר לקמן. ולכן אמר הבעש"ט נבג"מ על מאמר רז"ל שהמתפלל על חבירו הוא נענה תחלה, וצריך להבין למה נענה דוקא בתחלה, הענין הוא שהמתפלל על חבירו הוא צריך להעלות הגבורות והדינים לשרשם כנ"ל, אם כן הרי המתפלל הוא שם תחלה, ואחר כך ממשיך על החולה גם כן ולכן הוא נענה תחלה. והנה מורי ורבי הרב מוהר"ר דוב בער מק"ק מעזיריטש נבג"מ אמר על מה שאמרו רז"ל במשנה אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ר"ל שהמתפלל על איזה צער שיש לו, לא יכוין להנאת עצמו, רק יעמוד להתפלל מוך כובד של השכינה שנקרא ראש, שבכל צרתם לו צר, וכמאמר רז"ל בזמן שאדם שרוי בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי וכו', כי כל הדברים שהם הצטרכות האדם נקרא אברי השכינה כביכול, כגון רפואה פרנסה ושארי דברים, כל דבר הוא אבר מהשכינה ומה שחסר למטה חסר גם כן למעלה כביכול, וצריך לבקש רק שיתוקן למעלה, ולא יכוין להנאת עצמו כלל, ואם יעשה כן ממילא יתוקן למטה גם כן, ורפואות הבעש"ט נבג"מ היה רק על ידי יחודים, שהיה מייחד ומעלה השכינה אל מדת אי"ן, וממילא ניתקן למטה גם כן. ואפשר שזהו מאמר רז"ל במשנה דאבות הנ"ל אם אין אני לי, שהשכינה נקרא אני אני ה' אלקיכם וגו', וזהו אם אין אני לי, ר"ל שכוונתי בתפלתי כדי ליחד אי"ן ואנ"י, ואיני מכוון לצורך עצמי, מי לי, ר"ל שנמשך ממדת מי שהיא הבינה נמשך עלי גם כן, שכשניתקן למעלה ניתקן למשה גם כן. וזהו ותשועת ה' בהרף עין, ר"ל תשועת השכינה דהיינו כשיעלה אותה אל האי"ן כנ"ל, הוא בהרף עין, שהאין הוא למעלה מן הזמן, כי הדבר שהוא בחי' אין אינו שייך שם זמן כלל, ולכן התשועה הוא בהרף עין. ואין חכם כבעל הנסיון שכמה פעמים הרגשתי בעצמי שהיה לי יסורים גדולים ופתאום בהרף עין באה תשועת ה' ואיני יודע אנא הם באים. ואפשר שזהו סיומא דמתני' הנ"ל ואם לא עכשיו אימתי, ר"ל שנותן סימן להיכן תעלה המדות אנ"י, למקום שאם לא עכשיו אימתי, ר"ל שאינו שייך שם זמן כלל, שהוא בהרף עין. וזהו יסור יסרני יה וגו', יו"ד הוא בחינת חכמה, שכולם בחכמה אתברירו, והה' הוא בחי' אי"ן, והם דבר אחד, ולמה כדי להוציאנו מהשבירה, וזהו ולמות לא נתנני וגו'. ומטעם זה הוא בלתי אפשרי שיוכל הרופא לרפאות החולה עד תכליתו, כי היסורים הם מחמת שהוא עדיין בהשבירה שהוא דבר הנפול, וחכמת הרפואה היא גם כן חכמה שנפלה, ואיך יכולים לתקן דבר שנפל בדבר שנפל, ואינו יכול לתקן זה רק השם יתברך לבדו. וזהו תמים תהיה, ר"ל לתקן השבירה שתהיה שלם, וזהו עם ה' אלקיך, שאינו יכול לעשות זה רק השם יתברך לבדו. וזהו נשא את ראש, השכינה נקרא א"ת, מפני שהיא כלולה מכ"ב אותיות שהם מא' (עד ת', ר"ל) שתעלה השכינה אל השם יתברך הנקרא ראש, וכשתעשה כך אז בני גרשון, הם המדריגות שנפלו, גם הם יעלו לבית אבותם וגו':